

UNESCAP KAĞITSIZ TİCARET HAFTASI TOPLANTI RAPORU

Birleşmiş Milletler Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (UNESCAP) tarafından, 10-12 Haziran 2025 tarihleri arasında Bangkok'ta düzenlenen Kağıtsız Ticaret Haftası etkinliklerine katılım sağlanmıştır.

Kağıtsız Ticaret Haftası toplantıları marjında, Asya ve Pasifik'te Sınır Ötesi Kağıtsız Ticaretin Kolaylaştırılması Çerçeve Anlaşmasına taraf ülkelerin katılımıyla, teknik düzeydeki alt organ olarak faaliyet gösteren 4. Daimi Komite ve en üst seviyedeki karar mekanizması olan 4. Kağıtsız Ticaret Konseyi toplantıları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, etkinlikler kapsamında taraf ülkelerce tecrübe paylaşımı oturumları tertiplenmiştir. Ülkemiz de söz konusu Anlaşma'yı henüz imzalamamış olmakla beraber, gözlemci statüsünde toplantılara davet edilmiştir.

Toplantı'nın açılış oturumunda, ESCAP İdari Sekreter Yardımcısı tarafından, uluslararası ticaretin zor bir dönemden geçtiği, kurallara dayalı bu sistemin son dönemde baskı altında olduğu, yeni fırsatların yaratılabileceği, bunun için de şeffaflığa, bilgi değişimine, yeni teknolojik imkânlarla beraber dijitalleşmeye ve iş birliğinin derinleştirilmesine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Daha sonra, ESCAP Yatırım, Ticaret ve İnovasyon Direktörü moderatörlüğünde gerçekleştirilen panel oturumuna geçilmiştir.

Tayland Dijital Ekonomi ve Toplum Bakanlığı temsilcisi tarafından, dijital ticaret ortamı için yasal altyapının kritik olduğu ve bunun düzenlenmesi için gayret edildiği, kamu ve özel sektör dayanışması ile süreçlerin yürütüldüğü, dezavantajlı gruplar olan KOBİ'lere ayrı bir önem atfedildiği belirtilmiştir. Ayrıca, öngörülebilir bir ticaret atmosferi yaratmanın kilit bir role sahip olduğu, bu vesileyle süreçlerin daha etkin bir şekilde ele alınabileceği vurgulanmıştır.

Asya Kalkınma Bankası temsilcisiince, ticaretin dijitalleştirilmesi konusunda çalışmalar gerçekleştirildiği, amaçlarının giderek yükselen tarifeler nedeniyle artan maliyetleri düşürmek ve uzayan süreçleri kısaltmak olduğu, uluslararası ticarete yaşanan sorunların giderilmesi için istikrarın, şeffaflığın ve izlenebilirliğin önem arz ettiği ve ivmenin kaybedilmeden aynı doğrultuda çalışılması gerektiği aktarılmıştır. Buna ek olarak, bölgesel entegrasyonlar oluşturulması ve bölgesel iş birlikleri doğrultusunda adımlar atılmasının gerektiğine değinilmiş ve kurumunun bu yöndeki çalışmaları desteklediği hatırlatılmıştır.

UNCEFACT Proje Yöneticisiince, dijitalleşme çağında birlikte çalışabilirlik (interoperability) için tarafların karşılıklı güvenine ve belgelerin tanınmasına ihtiyaç duyulduğuna, bir diğer ifade ile veri değişiminin kritik olduğuna ve bu değişim için uygun bir zemin yaratılması gerektiğine değinilmiştir. Bunun yolunun ise standart hale getirilmiş veri setlerinden geçtiği, aksi takdirde beraber çalışmanın ve iş birliğinin verimsizleşeceği, örgütlerce belirlenen uluslararası standartlar çerçevesinde hareket edilmesinin süreçleri hızlandıracağı hatırlatılmıştır. Kurumları tarafından çeşitli kapasite geliştirme faaliyetleri düzenlendiği, sadece kendileri değil başta Dünya Gümrük Örgütü olmak üzere diğer örgütler nezdinde de bu alanda projeler yürütüldüğü belirtilmiştir.

PAA Dijital Ticaret Birliği temsilcisi tarafından, uygulanmakta olan prosedürler için yasal çerçevenin ve altyapının belirlenmesi gerektiğinin, bu süreçte de uluslararası örgütler tarafından hazırlanan standartlara riayet edilmesinin kritik olduğunun, yeni çağın getirdiği yapay zekâ ve blok zincir gibi olanaklardan istifade edilmesinin ve özel sektörün süreçlere

dahil edilmesine ihtiyaç duyulduğunun altı çizilmiştir. Ayrıca, işlemlerde kullanılan belgelerin elektronik ortama alınmasında ülkelerin zorluklar yaşadığı, bununla beraber süreçlerin dijitalleşmesiyle öngörülebilirliğin ve şeffaflığın tesis edileceği vurgulanmıştır.

Birleşmiş Milletler Uzmanlar Ağı (UNNEXt) ePhyto Grubu üyesi tarafından, ticaretin kolaylaştırılması konusunda birçok zorlukla karşılaşıldığı, fazla sayıda kurum ve kişinin dijitalleşmeden bahsetmekle beraber, konu özelinde mevzuat yapımı ve düzenleyici girişimlerin hayata geçirilmesinin yavaş ilerlediği, kağıt temelli formların işlemler esnasında hala kullanıldığı ve dijital veri değişimi ile karşılıklı tanıma alanında atılacak adımlar olduğu belirtilmiştir. Bu noktada, ortak bir tutum geliştirilmesinin ve benzer gündem çerçevesinde hareket edilmesinin önemine değinilmiştir.

Daha sonra, farklı konu başlıklarında eş anlı olarak düzenlenen oturumlara geçilmiştir. Tek Pencere Sistemi (TPS) hakkında düzenlenen oturumda, G. Kore temsilcisi tarafından, bu alandaki çalışmaların temellerinin 1974 yılına kadar dayandığı, ilk olarak basit istatistikler ve belge aktarımı kapsamında atılan adımların fazlası halinde ilerlediği, günümüzde internet temelli, akıllı cihazların yer aldığı, bulut teknolojilerinden yararlanan, insansız e-gümrük idarelerinin tasarlandığı bir noktaya gelindiği aktarılmıştır. Ülkede UNIPASS adıyla başlayan çalışmaların, yeni dönemde sadece TPS özelinde değil tüm süreçleri içerecek şekilde yapay zekâ ve günümüz teknolojik imkânlarından yararlanan, özel ve kamu sektörünün iş birliğine dayanan uTradeHub adı altında yürütüldüğü ve dijital altyapının iyileştirilerek farklı sistemlerin birlikte çalışmak üzere entegre edildiği vurgulanmıştır.

Endonezya temsilcisi tarafından, ülkelerinde uygulanan TPS ve bölgesel bazda kullanılan ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) TPS hakkında bilgiler verilmiştir. Bölgesel olarak ilk çalışmaların 2003 yılında ortak bir niyet beyanı ile başladığı, protokol ve anlaşma gibi yasal çerçevelerin imzalanarak 2017 yılında yürürlüğe girdiği, yeni sistem ile bölgesel bazda kapsamlı bir entegrasyon sağlandığı, veri değişimi sayesinde süreçlerin kısaldığı ve maliyetlerin düşürüldüğü, şeffaflığın artırıldığı, kağıt kullanımının azaltılmasıyla daha çevreci bir politikaya geçildiği, dış ticarete işlem hacminin ve performansın yükseltildiği aktarılmıştır. Ulusal bazda ise 21 farklı kurumla beraber çalışıldığı, bu sayının artırılmasının ve KOBİ'lerin süreçlere daha fazla dahil edilmesinin hedeflendiği, ihracat, ithalat ve transitle dijitalleşmeye odaklanıldığı, farklı ülkeler ile birlikte çalışma alanlarını genişletmek üzere uluslararası standartlarla uyumlu hareket edildiği belirtilmiştir.

Pakistan temsilcisiince, ticaret işlemlerinin %75'inin TPS üzerinde yürütüldüğü, 22 resmi kurumun sistemde yer aldığı, bununla beraber sistemin özel bir firma tarafından idare edildiği, gerekli denetim ve gözetim faaliyetleri ile sürecin kontrol altında tutulduğu aktarılmıştır. Karışık yasal düzenlemelerin, insan kaynağının kısıtlı olmasının, sistemlerin entegre edilmesindeki problemlerin, paydaşların farklı öncelikleri olması sebebiyle bunların uyumlaştırılmasının ve bunun zaman almasının karşılaşılabilecek belli başlı zorluklardan olduğu vurgulanmıştır. Maliye Bakanlığı himayesinde olan sistemde özel sektör diyalogunun kilit bir yer tuttuğu, her iki kesimin gündemlerinin uyumlaştırıldığı, iyi bir yönetim uygulamasının ortaya konulduğu, hesap verilebilirliğin önem kazandığı, değişik sistemlerin birlikte çalışabilmesi için çaba harcandığı, bürokratik yükün azaltıldığı ve işlemlerin tek bir noktadan yürütüldüğü ifade edilmiştir.

Küresel hukuk firması Reed Smith yetkilisiince, TPS uygulamalarında yasal altyapının oluşturulmasının önem arz ettiği, dijital ortamda üretilen belgeler ile kağıt bazlı belgelerin aynı geçerlilik düzeyine sahip olmasını sağlamak üzere düzenlemelerin hayata geçirilmesi

gerektiği, belgelerde yer alan verilerin ve imzaların farklı taraflarca tanınması ve geçerli olması için uluslararası standartlara uyum sağlamanın kritik olduğu hatırlatılmıştır. TPS çalışmalarında ortak bir zemin yaratmak adına UNCEFACT tarafından 35 numaralı tavsiye kararının 2010 yılında hazırlandığı ve yine UNCITRAL tarafından muhtelif zamanlarda yayımlanmış çeşitli dokümanların bulunduğu vurgulanarak bilgi güvenliğinin, verinin depolanmasının, korunmasının ve transferinin de başlıca konulardan olduğu, süreçte teknolojik çözümlere yer verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Müteakip oturumda, Anlaşma'nın 4. Daimi Komite Toplantısı icra edilmiştir. Bu kapsamda, elektronik ortamdaki ticari bilgi ve belgelerin karşılıklı tanınmasına ilişkin hükümler içeren Anlaşma'nın 8'inci maddesinin uygulanmasını teminen kurulan Çalışma Grubu'nun faaliyetleri aktarılmıştır. Menşe belgesi, fatura ile sağlık ve bitki sağlığı sertifikası gibi öneme sahip dokümanların dijitalleştirilmesi konusunda bir rehber hazırlandığı, birlikte çalışabilirliği sağlamak üzere karşılıklı tanıma modeli geliştirildiği, konu özelinde çalışmaları ilerletmek adına sekiz çalışma grubu toplantısı düzenlendiği belirtilmiştir. Buna ek olarak Anlaşma'ya taraf ülkelerce, konu özelinde yapılan çalışmalar aktarılmış ve Daimi Komite tarafından, sınır ötesi ticarete yine kritik belgelerden olan konşimento (taşıma senedi) ve dijitalleşme konusunda çalışma yapılması kararlaştırılmıştır.

Sekretarya tarafından, ticari belge ve sertifikaların elektronik değişimi konusunu haiz 13 farklı uluslararası sözleşmenin incelenerek raporlaştırıldığı, bu alanda eTIR uygulamalarının iyi bir örnek teşkil ettiği ve konu özelinde iş birliğinin artırılabilceği beyan edilmiştir.

Sekretarya'nın koordinasyonunda ve kalkınma ortaklarının desteğiyle kurulan Sınır Ötesi Kağıtsız Ticaret Veri Bankası'nın (www.digitizetrade.org/) kullanımının yaygınlaştırılmasını teminen, üyelerce yeni proje ve çalışmaların siteye yüklenmesinin önemli olduğu, bölgesel iş birliğinin derinleştirilmesinde ve Anlaşma hükümlerinin hayata geçirilmesinde Veri Bankası'nın da rol sahibi olduğu Daimi Komite tarafından hatırlatılmıştır.

Sekretarya, Anlaşma'yı uygulamak üzere ülkeleri kendi eylem planlarını hazırlamaya davet etmiş ve ihtiyaç duyuluyorsa teknik destek vermeye hazır olduklarını belirtmiştir. Akabinde, taraf ülkelerce söz konusu alanda yapılan çalışmalara değinilmiştir.

Ayrıca, Daimi Komite tarafından, Anlaşma hükümlerini yerine getirmek üzere taraf ülkelerin ulusal komitelerini kurmaları gerektiğinin altı çizilmiş ve Azerbaycan, Kırgızistan ile Moğolistan'ın söz konusu yapılarına daha önce işlerlik kazandırdığı hatırlatılmıştır.

Programın ikinci gününün sabah oturumlarında, eş zamanlı olarak gerçekleştirilen tecrübe paylaşımlarına devam edilmiştir. Singapur Sosyal Bilimler Üniversitesi adına katılım sağlayan temsilci tarafından, ticari alandaki rekabetin ve iklim krizinin ikilem yarattığı, sürdürülebilir kalkınma, yeşil ticari dönüşüm, karbon emisyonlarına dair politikalar geliştirmek ve söz konusu ikilemi aşmak üzere ASEAN ülkelerinden olan Malezya, Singapur ve Vietnam'da girişimler ve çalışmalar gerçekleştirildiği, yasal çerçeve için eylem planları hazırlandığı, kağıtsız bir ticaret ortamı yaratmak üzere dijitalleşme konusuna odaklanıldığı, karbon salımının ücretlendirilmesi yönünde araştırmalar yapıldığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak, düşük karbon salımlı teknolojiler kullanılmasının, ticari etkinliği artırıcı önlemler alınmasının, dezavantajlı grupların yeni yeşil politikalara adapte edilmesinin, sürdürülebilirlik alanındaki farklı politikaların uyumlaştırılmasının, özel sektör ve kamu arasındaki iş birliğinin

artırılmasının, verimli sonuçlar elde edecek şekilde stratejiler belirlenmesinin ön plana çıktığı vurgulanmıştır.

OECD Uluslararası Taşımacılık Forumu danışmanınca, Orta Asya Üniversitesi ve Uluslararası Taşımacılık Forumu tarafından bölge ülkelerinde karbonsuzlaşma amacıyla araştırma ve çalışmalar yapıldığı, dijital altyapının ve fiziki koşulların incelendiği, paydaşlarla görüşmeler gerçekleştirildiği, mevcut uygulamaların ve ihtiyaçların analizinin çıkarıldığı belirtilmiş ve kısıtlı altyapının, yatırım eksikliğinin, yasal düzenlemelerdeki yetersizliğin, dijital imkânların azlığının belli başlı problemlerden olduğu vurgulanmıştır. Mevcut sorunların aşılması adına farklı örgütlerce çeşitli projeler yapıldığı ve finansal destek sağlandığı hatırlatılarak ortak çalışabilir sistemler kurulmasının, bölgesel pratikler geliştirilmesinin, teknolojik imkânlardan yararlanılmasının, kapasite geliştirme faaliyetlerinin ve prosedürlerin uyumlaştırılarak entegrasyonun artırılmasının önemine değinilmiştir.

Hindistan Denizcilik Üniversitesi temsilcisi tarafından, yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiş, denizcilik sektöründe yeşil dönüşüm için iş birliği imkânlarına ve karşılaşılan zorluklara değinilmiştir. Denizcilik sektörünün dünya ticareti açısından kilit bir konuma sahip olduğu, bununla beraber yasal çerçevenin dağınıklığının, teknolojik yetersizliklerin, finansal sıkıntıların ve çok taraflı iş birliğine olan ihtiyacın çeşitli engeller yarattığı belirtilmiştir. Çalışma kapsamında, konunun uzmanlarıyla anket ve mülakatlar yapıldığı, farklı örgütlerin raporlarının incelendiği aktarılmış ve sürdürülebilirlik için küresel çapta uyumlu politikalara, dijitalleşmeye, güçlü bir mevzuat altyapısına ve uygulama birliğine ihtiyaç duyulduğunun altı çizilmiştir.

Oturumda devamla, Nepal temsilcisi tarafından, yeşil ticaret konusunda BM sürdürülebilir kalkınma amaçları, Doha Deklarasyonu, Dünya Gümrük Örgütü Yeşil Gümrükler Eylem Planı, ESCAP Çerçevesi gibi birçok farklı doküman hazırlandığı, öte yandan çevresel eşyanın tarifelenmesinde, işlemlerinin kolaylaştırılmasında ve yapay zekâ gibi teknolojik olanakların kullanılmasında operasyonel eksiklikler olduğu ifade edilmiştir. Nepal gümrüklerinde, yapay zekâ desteği ile beyannameden gerekli bilgilerin ayrıştırılması ve risk analizleriyle beraber çevresel eşyanın işlemlerinin hızlandırılmasını amaçlayan projeye başlandığı belirtilmiştir.

Bangladeş temsilcisince, AB tarafından hayata geçirilen Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Mekanizması (SKDM) kapsamının, 2030 yılı itibarıyla konfeksiyon ürünlerini de içerecek şekilde genişletilmesinin düşünüldüğü, bu durumda tekstil ihracatında büyük pay sahibi olan Bangladeş'in olumsuz etkileneceği, AB'nin kendileri için çok önemli bir pazar olduğu ve ihracatın yarısının bu bölgeye gerçekleştirildiği, sektörün karbon salımı nedeniyle ilave mali yüklerle karşılaşacağı ve rekabet güçlerinin zayıflayacağı, Bangladeş'in önümüzdeki yıl EAGÜ kategorisinden çıkacak olmasının şartları daha da zorlaştıracığı vurgulanmıştır. SKDM kapsamında iyi bir izleme mekanizması geliştirilmesine, karbon emisyonunu azaltacak teknolojilerin benimsenmesine, yenilenebilir enerji kaynaklarına odaklanılmasına, ülke içinde de karbon salımının vergilendirilmesine, uluslararası örgütlerce yeni döneme uyum sağlamak üzere teknik ve finansal destek verilmesine ihtiyaç duyulduğu hatırlatılmıştır.

Daha sonra, ESCAP danışmanı tarafından Orta Asya'da Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ile Tacikistan'da, menşe belgesi ile sağlık ve bitki sağlığı sertifikasının değişimi için projeler yürütüldüğü, öncesinde kullanılan belgelerin belirlenmesi ve paydaşların analiz edilmesi için fizibilite çalışmaları yapıldığı ve uygulama planının çıkarıldığı belirtilmiştir. Elektronik değişime altyapı sağlamak üzere yeni bilgi sistemlerinin hayata geçirildiği, eğitim

faaliyetleri yapıldığı, ikili düzeyde bazı yasal düzenlemelerin gerçekleştirildiği, başta Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GIZ) ve Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC) olmak üzere farklı örgütlerden destek alındığı, bölgesel iş birliği ve entegrasyonu artırmanın asıl amaçları olduğu, ilerleyen zamanda diğer ticari belgelerin ve bölge ülkelerinin sürece ortak edilmesinin istendiği vurgulanmıştır.

İslam Kalkınma Bankası temsilcisi tarafından, Orta Asya'da ekonomik iş birliğini ve ticareti artırmak üzere destek sağladıkları, bu yönde 2024 yılında bir program geliştirildiği, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Tacikistan'ın bu projede yer aldığı, bölge içindeki ticaret hacminin düşük kaldığı ve potansiyeli yansıtmadığı, bununla beraber muhtelif bölgesel ve uluslararası platformların bölgede çalışmalar yürüttüğü aktarılmıştır. Süreçlerin karışık ve zorlu olabileceği, bu nedenle bölgesel ve ulusal manada etkili koordinasyon gerektiği, çalışma sonucunda, üretimde kalite artışı, sınır geçişlerinde zaman ve maliyet düşüşü, bölgenin farklı pazarlara erişiminin ve etkileşiminin artması, bölgesel entegrasyonun ve rekabetçiliğin yükseltilmesinin beklendiği dile getirilmiştir. Kapasite geliştirme faaliyetleri, personel eğitimleri, dijitalleşme çalışmaları, ticari faaliyetlerin güçlendirilmesi gibi konular için ESCAP ile birlikte çalışmalar gerçekleştirileceği vurgulanmıştır.

ESCAP yetkilisince, Sınır Ötesi Kağıtsız Ticaret Anlaşması'nın elektronik olarak bilgi ve belge değişimini sağlamak üzere üye ülkelerin imzasına açıldığı ve 2021 yılında yürürlüğe girdiği, DTÖ Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşmasını (TKA) tamamlayıcı şekilde tasarlandığı, Kazakistan haricinde diğer bölge ülkelerinin Anlaşma'ya taraf olduğu, belgelerin karşılıklı tanınırlığının sağlanmak istendiği, başta TPS olmak üzere elektronik sistemlerin birlikte çalışabilirliğinin hedeflendiği böylece ticari faaliyetlerin şeffaflığının ve etkililiğinin artırılmak istendiği açıklanmıştır.

GIZ temsilcisi tarafından, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Tacikistan özelinde 2024-2026 yılları için bir proje başlatıldığı, ticaretin kolaylaştırılması standartları konusunda bölgesel iyileşmenin, dijital çözümler üretilmesinin, ulusal komiteler arasında iş birliği ve diyalog geliştirilmesinin, taşımacılık ve lojistik süreçlerinin iyileştirilmesinin hedeflendiği aktarılmıştır. Bölgesel bir yaklaşım sergilenerek, ticareti kolaylaştırmak üzere coğrafyadaki ticari rotaların geliştirilmesi ve entegrasyonun artırılması için hareket edildiği, Dijitalleşme, TIR sistemi, Taşımacılık, ePhyto çalışma gruplarının kurulduğu, ulusal komiteler arasında 13 bölgesel toplantı düzenlendiği ve ticaretin kolaylaştırılması konusunda iş birliği anlaşmasının imzalandığı, iyi uygulama örnekleri aracılığıyla pilot projeler gerçekleştirildiği, kapasite geliştirme faaliyetleri neticesince ilgili kişilere eğitimler verildiği belirtilmiştir.

Öğleden sonraki oturumda ise 4. Daimi Komite Toplantısına devam edilmiş ve daha önce hazırlanan kolektif eylem planının Sekretarya tarafından güncellenmesi üzerine bilgilendirmede bulunulmuştur. Anlaşma'da yer alan hedeflere ulaşılması amacıyla, maddeler özelinde son durumun işlendiği toplulaştırılmış bir tablonun Sekretarya tarafından hazırlandığı ve daha önce taraflarla paylaşıldığı, ülke katkılarının beklendiği, dokümanın dinamik bir yapıda olduğu, ihtiyaçlara göre tekrar şekillendirilebileceği ifade edilmiştir.

Toplantı'nın son gününde, eş anlı tecrübe paylaşımı oturumlarına devam edilmiştir. GIZ yetkilisince, Orta Asya'da gerçekleştirdikleri projenin değerinin 6,5 milyon Avro olduğu, Türkmenistan haricinde diğer ülkelerin ulusal komitelerinin olduğu, söz konusu ticaretin kolaylaştırılması ulusal komiteleri arasında yeni diyalog kanallarıyla bölgede ticari

kapasitenin artırılmak istendiği, sınır geçiş noktalarında iş analizleri yapıldığı, özel sektör ile etkileşimin yoğunlaştırıldığı, ikili bazda elektronik bilgi ve belge değişimi için ilk adımların atıldığı ve bunun bölgesel bir entegrasyona dönüşecek şekilde genişletilmesi için gayret sarf edildiği, uluslararası örgütlerce belirlenen standartların takip edildiği, dijitalleşme çalışmalarına ağırlık verilerek eTIR ve ePhyto için pilot uygulamaların gerçekleştirildiği, e-izinler konusunda da gelişme kaydedildiği, Kazakistan, Özbekistan ve Tacikistan tarafından Türk sistemlerinin kullanıldığı ifade edilmiştir.

Özbekistan yetkilisi tarafından, İstanbul Sözleşmesi, Revize Kyoto Sözleşmesi, DT TKA, ESCAP Kağıtsız Ticaret ereve Anlaşması gibi uluslararası düzenlemelere taraf olunduğu ve standartların takip edildiği, dijitalleşme adımları ile birlikte işlem hacimlerinin arttığı, harcanan zamandan tasarruf edildiği, risk analiziyle ihtiyaç duyulan alanlara odaklanıldığı ve eşya geçişlerinin hızlandığı, TPS sayesinde bugüne değin 3.1 milyon işlemin süratle tamamlandığı, sistemde 60 farklı iznin ve 12 farklı kurumun yer aldığı aktarılmıştır. Ayrıca, insan kaynaklarında etkinliğin sağlandığı böylece verimliliğin yükseldiği, özellikle sınır geçişlerinde dijital sistemlerin büyük fayda sağladığı, yapay zekâ gibi teknolojik gelişmelerden de istifade edildiği, ilerleyen dönemde bu alandaki imknlarını geliştirme arzusunda oldukları belirtilmiştir.

Kırgızistan temsilcisi tarafından, DT TKA uygulama oranlarının %90 civarında olduğunun, dijitalleşme ile birlikte kağıtsız bir ticaret ortamı yaratılmak istendiğinin, bu yönde mevzuat çalışmalarının ve reformların hayata geçirildiğinin, elektronik sıra sistemi ve sınır geçiş projeleri ile büyük ilerleme kaydedildiğinin, TPS kapasitesinin sürekli iyileştirildiğinin, Özbekistan ile belge değişimi projeleri yürütüldüğünün, uluslararası standartlara uyum sayesinde süreçlerin geliştirildiğinin ve bölgesel iş birliği için adımların kolaylaştırıldığının, sahada olan personelin bilgi birikimlerinin artırılarak yeni sistemlerin kullanımına hızla adaptasyon sağlandığının altı çizilmiştir.

Günün ikinci oturumunda, UNECE danışmanınca, ticaret ve taşımacılık alanındaki dijital koridorların önemi anlatılmış, farklı taşıma modları arasında uyumun ve birlikte çalışabilirliğin sağlanması adına UNCEFACT gibi uluslararası örgütlerce belirlenen standartları takip etmenin kritik olduğu, günümüzde bilgilerin bir merkezde toplulaştırılması yerine dağıtılmış halde bulunması nedeniyle, belgelerin karşılıklı tanınmasının ve veri aktarımının her geçen gün daha kilit bir hale geldiği hatırlatılmıştır. Sisteme bilgi girişlerinin tek bir formatta yapılması sayesinde hızlı, kolay ve sorunsuz bir paylaşım sağlanacağı, etkinliğin artacağı vurgulanmış ve siber güvelik konusunda endişelerin giderileceği belirtilmiştir. Avrupa ve Uzak Doğu arasında hareket eden her eşya ile birlikte eşyaya ait bilgilerin de aktarıldığı, bilgilerin eşyadan hızlı hareket ettiği, bu süre zarfında çok modlu taşımacılık sistemleri kullanılması nedeniyle arz zincirinde veri transferinin ve bilgi akışının sekteye uğramadan devam etmesi gerektiği, “dijital koridorlar” boyunca uzanacak “veri boru hatlarının” kesintisiz bir şekilde çalışabilmesi için sistemlerin karşılıklı konuşmasına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Birleşmiş Milletlerin SPECA (Special Programme for the Economies of Central Asia) girişimi ile bir yol haritası hazırlandığı ve 2027 itibarıyla Trans Hazar koridorunda elektronik verilerin kullanılacağı belirtilmiştir. Denize ıkışı olmayan Orta Asya coğrafyası için Kazakistan-Türkmenistan-İran (KTI) demiryolu rotası gibi girişimlerin büyük anlam ifade ettiği, kk adımlarla bölgede iş birliği ve entegrasyon imknlarının geliştirilebileceği, bölgenin dünyaya açılarak rekabetçiliğinin artırılacağı, dijital dönüşümün de bunda en büyük etken olacağı ifade edilmiştir.

UNCEFACT yetkilisince, taşımacılık rotaları boyunca veri transferinde idari yüklerin azaltılması için standartlaşmış yapılarının kullanılması gerektiği, bir nevi “dijital koridorlara” ihtiyaç duyulduğu, sınır idarelerinde kullanılan bilgi sistemlerinin uyum içinde hareket edebilmesini teminen ISO ve UNCEFACT tarafından standart modeller oluşturulduğu, böylece “veri boru hatlarında” tıkanıklık oluşmasının önüne geçilmek istendiği ve bilgi akışının sorunsuz devam etmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Akabinde, Azerbaycan temsilcisi ülkede yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermiştir. Bu kapsamda, demiryolu taşımacılığında süreçlerin iyileştirilmesi için adımlar atıldığı, TRACECA bünyesinde test çalışması yürütüldüğü, çeşitli sistemlerin birlikte çalışabilirliği üzerinde durulduğu, Hazar bölgesinde kullanılan farklı taşıma modları ve limanlar arasında uyumun sağlanmasını teminen UNCEFACT modellerinin uygulandığı, böylece süreçlerde kayıp bağlantıların azalacağı ve eksik halkaların tamamlanacağı, entegrasyonların daha az maliyetle ve çabayla sağlanacağı, dijital sitemlerde ortak dil kullanılmasının getireceği rahatlıkla hem ulusal altyapıların geliştirileceği hem de paydaşlarla birlikte çalışma atmosferinin yaratılacağı vurgulanmıştır.

ESCAP taşımacılık birimi yöneticisi tarafından, Trans Asya Demiryolu Ağı’nın ESCAP üyelerince bölgesel ve küresel ihtiyaçları karşılamak üzere geliştirildiği, 2009 yılında yürürlüğe giren bir Anlaşma üzerine inşa edildiği ve şu anda 21 ülkenin taraf olduğu, bölge içi ve bölgeler arası taşımacılık ile ticaretin geliştirilmesinin hedeflendiği, elektronik belge değişimi için de ortak çalışmalar yürütüldüğü, standart ve uyumlu bir bilgi setinin süreçleri hızlandırdığının bilincinde olduğu ve bunu tesis etmek üzere hareket edildiği aktarılmıştır. Bunun yanı sıra, KTI demiryolu koridorunun bölge için kritik olduğu, 2021 yılında Türkmenistan’da Mutabakat Zaptı’nın imzalandığı, sınırdaki işlemlerin kolaylaştırılmasının amaçlandığı bunun yolunun da yine bilgi ve belgelerin dijital değişiminden geçtiği, teknik çalışmaların devam ettiği, süreçte Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE), Birleşmiş Milletler Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (UNESCAP) ile İslam Kalkınma Bankası tarafından destek sağlandığı hatırlatılmıştır.

Öğleden sonraki oturumda, 4. Kağıtsız Ticaret Konseyi, ülke temsilcilerinin katılımıyla toplanmıştır. Sekreteryaya tarafından açılışı yapılan toplantıda, geçen sene düzenlenen 3. Kağıtsız Ticaret Konseyinden bu yana Anlaşma’ya taraf olan ülke sayısının Özbekistan’ın katılımıyla 14’e yükseldiği ifade edilmiş ve kağıtsız bir ticaret ortamı oluşturulabilmesi için üye ülkelerin iş birliği ve dayanışma içinde çalışmasının önemi vurgulanmıştır.

Daha sonra başkanlık ve başkan yardımcılığı için yapılan seçimde, Kırgızistan temsilcisi toplantı başkanı, Azerbaycan delegesi ise başkan yardımcısı seçilmiştir. Devamla, ESCAP/PTA/PTC(4)/2 simgeli “taslak gelişmeler raporunda” yer aldığı üzere, anlaşma maddelerinin hayata geçirilmesini teminen, hem Sekreteryaya tarafından yapılan çalışmalar hem de üye ülkelerce gerçekleştirilen uygulamalar hakkında Konsey’in bilgilendirilmesi için toplantı başkanınca sırasıyla Sekreteryaya temsilcisine ve taraflara söz verilmiştir.

Ayrıca, daha önce Sekreteryaya tarafından hazırlanan ve 11 Aralık 2024 tarihinde Kore’de düzenlenen özel oturumda gözden geçirilen ESCAP/PTA/PTC(4)/3 simgeli “Çerçeve Anlaşma’nın uygulanması için uluslararası standartların benimsenmesine ilişkin tavsiyeler” belgesi kabul edilmiştir. Bu dokümanda değinildiği üzere, Çerçeve Anlaşma’nın 9’uncu maddesi ile uyumlu olarak kağıtsız ticaret alanında birlikte çalışabilirliği sağlamak ve güvenli bir bilgi değişimini temin etmek için uluslararası standartların kabul edilerek uygulanması, bu hususta taraf ülkelerin ekonomik ve ticari durumlarının dikkate alınması, gelişen ve değişen

dinamikler nedeniyle bu standartların dönemsel olarak gözden geçirilmesi, başta UNCITRAL olmak üzere diğer örgütlerce hazırlanan modellere uyum sağlanması, Sekretarya koordinasyonundaki veri bankasının güncel tutulması ve ülkelerce geri bildirim verilmesi ile kapasite geliştirme ve teknik destek faaliyetlerinin devam ettirilmesi kararla tırılmı tır.

Müteakip toplantının, 11-12 Haziran 2026 tarihinde Bangkok'ta yapılması yönünde taraflarca mutabık kalınmıştır.